

september
2015

DE ROSDOEK

155

**Van Tiendheffing
in de Bijbel naar
Grondbelasting op
basis van het
Kadaster in 1832 (3)**

Harrie Jenniskens

**Cholera in Kamp
bij Oirschot 1832-1834**

Bart Beex

**1940-45 In Steensel:
Spannende tijden**

Koos Meurs / Werkgroep Stinsels
Archief en Leny Schulte

Van de Boekenplank

Kees Cornelissen

HUISHOUDELIJKE **HULP&CO**

PARTICULIERE DIENSTVERLENING

€ 14,95
per uur

Kunt u in huis wel een paar extra handen gebruiken? Kies dan voor een hulp van Huishoudelijke Hulp & Co.

Aanmelden en/of informatie

website www.huishoudelijkehulpenco.nl

E-mail info@huishoudelijkehulpenco.nl

Telefoon (0497) 33 19 84

Ad Kokx *v.o.f.*

Witgoed

Sigarenmaker 10D
5521 DJ Eersel
Tel. (0497) 51 33 69
Fax (0497) 53 43 65
E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
Internet: www.adkokxwitgoed.nl

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

Van Tiendheffing in de Bijbel naar Grondbelasting op basis van het Kadaster in 1832 (3)

Harrie Jenniskens 4

Cholera in Kamp bij Oirschot 1832-1834

Bart Beex 15

1940-45 In Steensel: Spannende tijden

Koos Meurs / Werkgroep Stinsels Archief en Leny Schulte 27

Van de Boekenplank

Kees Cornelissen 30

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden". Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in december 2015.

Redactie:

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208
P. Frints, Eersel, 0497 - 512197
H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897
E-mailadres redactie: h.grielen@upcmail.nl

Secretariaat:

E. Lavrijsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 - 843909
E-mail: evert.lavrijsen@gmail.com

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bankrekening: ABNAMRO 62.47.42.407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel
IBAN: NL83ABNA0624742407

VAN TIENDHEFFING IN DE BIJBEL NAAR GROND-BELASTING OP BASIS VAN HET KADASTER IN 1832 (3)

(Vervolg van artikel in Rosdoek 153, maart 2015 en Rosdoek 154, juni 2015)

Moderne versie van de eerste kadastragegevens uit 1832

Mensen die eigenaar of huurder/pachter zijn van enig onroerend goed hebben te maken OZB-belasting, die bepaald wordt aan de hand van kadastragegevens en die ook gebruikt worden om de waarde vast te stellen. Het kadaster draagt zorg voor de vaststelling van de nodige informatie om eigendommen vast te leggen en problemen bij overdracht te voorkomen.

Beperkingen bij het directe gebruik van de oorspronkelijke documenten uit 1832

Voor heemkundigen is vooral de eerste versie van de kadastragegevens uit 1832 interessant. De combinatie van destijds vastgelegde gegevens is een ankerpunt voor het begrijpen van ons huidige landschap. Maar deze gegevens bieden ook de mogelijkheid om ons gemakkelijker een beeld te vormen van de tussenliggende ontwikkelingen.

De toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de oorspronkelijke papieren documenten is naar de huidige maatstaven gebrekkig: de leesbaarheid van bijna 200 jaar oude handgeschreven documenten is tijdrovend en daardoor ontstaan eerder leesfouten, het is moeilijk om een totaalbeeld te krijgen omdat gegevens op een eenvoudige kaart gecombineerd moeten worden teksten en tabellen, elke opkomende vraag zal leiden tot een tijdrovend onderzoekje en elk afzonderlijk onderzoekje zal niet leiden tot een samenhangend resultaat, etc. Desondanks hebben in het verleden ook leden met de papieren informatie verdienstelijke onderzoeken gedaan.

In de afgelopen 25 jaar heeft de computer geholpen om de kadastragegevens in een modern jasje te steken. De werkers van het eerste uur hebben gekozen voor het computerprogramma Haza Data. Rond 2003 is daarvan een grondig gewijzigde versie Haza 21 van verschenen. We hebben de indruk dat dit nog steeds

een goede keuze is. De originele gegevens van 1832 zijn deels gratis via internet beschikbaar, andere gegevens zijn tegen betaling verkrijgbaar. De computer maakt het mogelijk om een groot deel van genoemde beperkingen van gebruik van de oorspronkelijke papieren gegevens op te heffen.

Het gebruik van het programma om hiermee een computerdatabestand te vullen en daarmee een digitale kaart te tekenen is, zal een opleiding en het opbouwen van ervaring vragen. Dat heeft meerdere mensen binnen onze vereniging sinds ongeveer 2000 bezig gehouden; dat is gebeurd met vallen en opstaan en door nieuwe mensen weer opgepakt. De kadastrale gemeenten Eersel en Duizel Steensel zijn intussen vrijwel afgerond en gezocht wordt naar een methode om deze via de internetsite ter beschikking te stellen rekening houdend met gebruiksrechten van het programma en technische mogelijkheden om dit te realiseren. Overigens is een leesversie van het programma gratis te downloaden en zou het databestand ook langs een andere weg beschikbaar kunnen worden gesteld. Het lezen van de resultaten in dit programma is betrekkelijk eenvoudig.

Hoe is de digitale kaart gemaakt en hoe ziet deze eruit?

Hiertoe moeten alle gegevens via een PC in een databestand worden ingevoerd (veelal in tabellen). Verder moeten een groter aantal ingescande kaartdelen gekocht worden en ook in de PC ingevoerd worden. Deze originele kaarten op grote vellen papier bevatten alle perceelgrenzen met een sectieletter en een nummer van het perceel. Verder staan er alle wegen op, soms met hun naam, gebouwen en waterlopen met vaak hun naam. Bij het digitaliseren van deze kaart worden alle lijnen 'overgetrokken' als rechte lijnstukjes tussen 2 punten. Voor een perceel zijn daarvoor meestal 4 punten nodig, maar voor sterk gekromde wegen en waterlopen zijn daarvoor heel veel punten nodig.

Gebruik van de beschikbare gegevens in de digitale kaart 1832

Bij de invoering van het kadaster zijn bovengenoemde gegevens van de omgeving vastgelegd. Deze zijn op een systematische, volledige en betrouwbare wijze verzameld en volledig bewaard gebleven. Daarmee is het een waardevolle bron voor velerlei historisch onderzoek gebleken.

Gebruik als referentiekaart

In de 16^e en 17^e eeuw zijn fraaie kaarten en atlassen getekend van een twintigtal bekende cartografen en uitgevers (o.a. Gerard de Joode, Abraham Ortelius, Judocus Hondius, Willem Blaeu, Jacob van Deventer).

De staatkundige organisatie van de Republiek der 7 Verenigde Nederlanden (1648-1795) heeft er toe geleid dat door het centraal bestuur geleide karteringen in de 17^e en 18^e eeuw niet of moeizaam van de grond kwamen. Vanaf de 2^e helft van de 18^e eeuw ontstaan de eerste serie topografische kaarten op een schaal van 1: 14400 uit militaire behoeften. Na de Franse tijd krijgt het Topografisch Bureau een meer zelfstandige positie om inhoud te geven aan de civiele belangen. Als basis voor de topografische kartering is gebruik gemaakt van de kadastrale opmeting. Hiermee kwamen vele gegevens beschikbaar met nauwkeurige en juridische grenzen, maar weliswaar arm aan topografische details. Tussen 1835 en 1860 is er op basis van inmiddels beschikbare karteringen een topografische kaart uitgegeven; niet door de landelijke overheid maar provinciegewijs (schalen 1:25 000 tot 1: 80 000).¹⁷ De huidige kaarten, maar vooral de kaart van 1832 wordt door archeologen veelvuldig gebruikt om de locatie van opgegraven nederzettingen en andere objecten aan te geven. De kaart van 1832 vormt een goede brug tussen de huidige situatie naar tijdvakken vóór 1832 en draagt bij aan de kennis van de ontwikkeling van dorpen en platteland.

Hieronder is eerst een afbeelding van de archeologische opgraving in de Boterbogten in Steensel gegeven op een

ondergrond van de kaart van 1832 en daaronder een wat groter deel van de kaart van 1832.¹⁸

Opmerkelijk is dat deze oude nederzetting perceel Eersel Sectie B nummer 489 in 1832 vrijwel geheel op het tot nu toe opgegraven deel ligt en dat dit een uitzonderlijk groot perceel is in vergelijking met omliggende percelen. Mogelijk is er een verband tussen het verdwijnen van de nederzetting en het ontstaan van dit grote perceel.

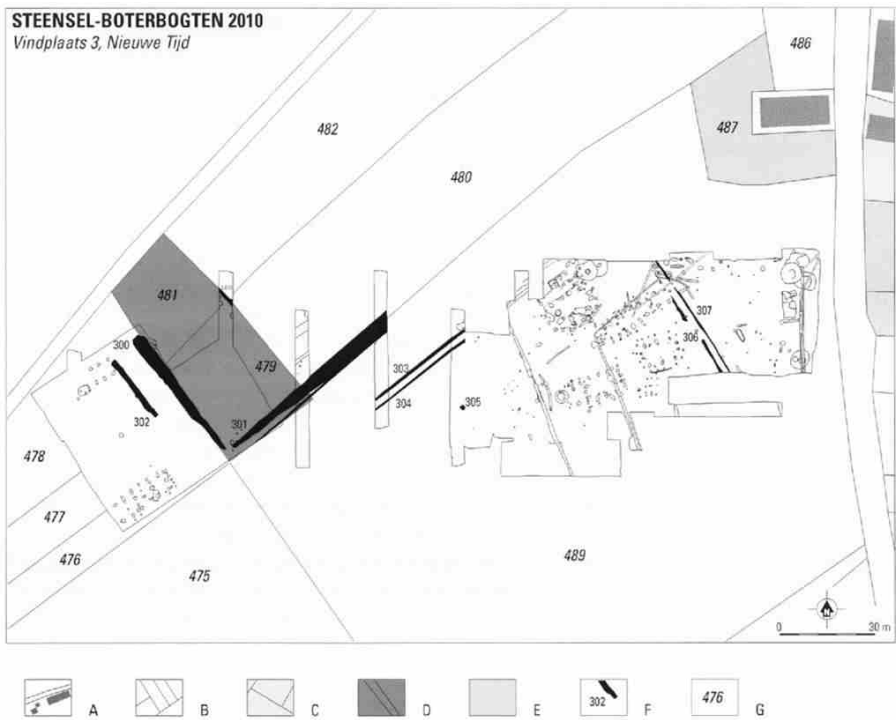
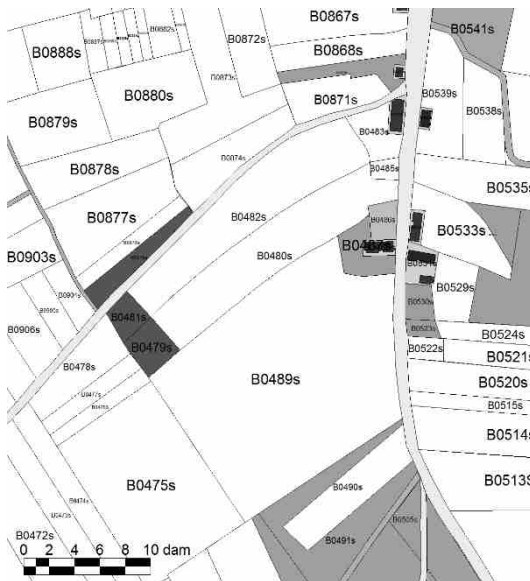

Fig. 7.1. Steensel-Booterbogten. Overzicht van de structuren uit de Nieuwe Tijd op vindplaats 3 geprojecteerd op de kadastrakaart van 1832. Schaal 1:1750.

A wegen en bebouwing; B bouwland; C weide; D hakhout; E heide; F structuur Nieuwe Tijd met nummer; G perceelsnummer.

Lokaliseren van percelen die voor 1832 met een veldnaam zijn benoemd

Tot de invoering van het kadaster werden percelen aangeduid met een veldnaam (toponiem). In bepaalde registraties zoals een belastingquohier was voor de identificatie vooral de veldnaam en de eigenaar van belang. In koopakten in 17^e en deels 18^e eeuw werden aan het betreffende perceel de eigenaren van de belendende percelen toegevoegd om onenigheden uit te sluiten. Bij de invoering van het kadaster is jammer genoeg geen registratie gemaakt om koppeling tussen veldnaam in maatboeken van na 1808 en belastingquohieren van na 1791 enerzijds en kadaster aanduiding middels kadastrale gemeente, sectie en perceelnummer anderzijds aan te brengen. Dit is niet gedaan voor percelen die in de tussenliggende periode niet gedeeld of samengevoegd zijn en zelfs niet voor percelen die bovendien dezelfde eigenaar hebben gehouden. Toch is het voor heemkundigen van belang om alsnog deze koppeling op te sporen. Grotendeels is dat inmiddels voor de kadastrale gemeenten Eersel en Duizel en Steensel gelukt en in de digitale kaart opgenomen. Als mensen in oudere documenten veldnamen

tegen komen, is de kans groot dat met behulp van de kadasterkaart op de computer snel de locatie van dit perceel gevonden wordt.

In Rosdoek 146 van juni 2013 heeft Pieter Mulder van onze werkgroep aandacht besteed aan deze puzzel voor Duizel om voor elke veldnaam van een perceel in belastingquohieren, maatboeken e.d. het daaraan in het kadaster gegeven sectie en perceelnummer te koppelen. Voor het dorp Eersel was dat al eerder door Daniel Vangheluwe gedaan.

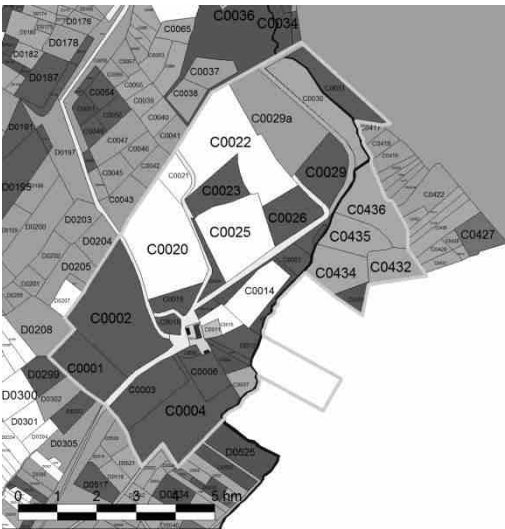
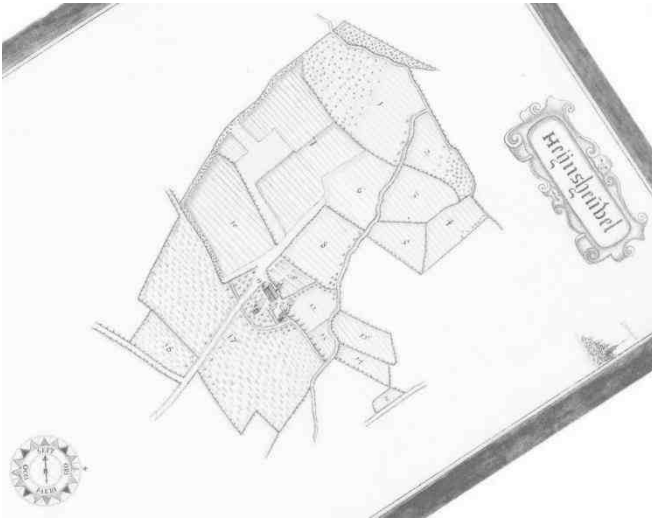
Beantwoorden van opkomende vragen

Gedoeld worden hier vragen die bij iemand opkomen en waarop hij voor zichzelf een antwoord zoekt of deze vraag aan de vereniging stelt om daarop een antwoord te krijgen. Hieronder volgt een voorbeeld van een recente vraag aan de vereniging.

De heer Peter Geuskens te Meijel doet een onderzoek naar de zware criminaliteit rondom de Peel in het tijdvak midden 18^e eeuw. In zijn onderzoek komt hij de boerderij Heidensheuvel te Eersel tegen als zijnde een plaats waar vagebonden zich geregeld ophielden. Daar werd geheeld en veel drank verkocht.

In het kaartboek van Averbode 1650-1680 worden op pag. 58 en 59 in een lijst de percelen met een volgnummer en een veldnaam opgesomd en is een in die tijd getekend landkaartje weergegeven waarin voor elk perceel het volgnummer is vermeld.

De landkaart van Averbode uit 1650 is blijkbaar zeer nauwkeurig ondanks de beperkte meetmethoden en middelen in die tijd en de situatie is zo weinig veranderd, dat het mogelijk is om op de kaart van 1832 met een lichtblauwe lijn de begrenzing van het eigendom van Averbode ca. 180 jaar eerder aan te geven.¹⁹ Sterker nog de perceelindeling is vrijwel gelijk gebleven en bijvoorbeeld perceel nr. 10 met veldnaam Den Bogt op de kaart van Averbode wordt op de kadasterkaart perceel sectie C nr. 0020 en is in het Quohier van 1794 ook met deze naam aangeduid. Opgemerkt kan nog worden dat Averbode nog een stukje eigendom had dat aan de zuid-oostkant van de Run lag en daarmee buiten de kadastrale gemeente Eersel in 1832.

De eerste kaart geeft de tekening weer die de Abdij van Averbode rond 1650 heeft gemaakt . Deze kaart is hier zodanig gedraaid dat de noordpijl naar boven wijst (zie aanduiding linksonder). De volgende afbeelding is de kadastrakaart van 1832. Het bleek mogelijk om op perceelgrenzen van 1832 de begrenzing van eigendommen van Averbode rond 1650 aan te geven (zie lichtblauwe grenslijn).

Op de Historische Atlas Noord-Brabant kaartbladen 706, 707, 722 en 723 van rond 1900 heet dit gebied Hertheuvelsche hoef en zijn de begrenzingen van Heijnsheuvel van rond 1650 nog goed te onderscheiden. Op de topografische kaart 57B kaartblad 103 uit 1986 heet dit gebied Hertheuvelse Hoef, maar zijn door de ruilverkaveling nog slechts beperkt de begrenzingen van de bezittingen van Averbode te herkennen

Hiermee is zeker gesteld dat het gebied Heinsheuvel in het boek van Averbode overeenkomt met het de huidige aanduiding Hertheuvelse Hoef en is het adres van de huidige boerderij Hertheuvelse Hoef 6 Eersel.

Gebruik van de kadasterkaart van 1832 door genealogen

De kadasterkaart van 1832 bevat de persoonsnamen van eigendommen. Het programma HAZA 21 heeft in haar databestand meerdere bestanden, waaronder het bestand Persoon en Persoonsvermelding en is verder ingericht om ook als programma voor genealogie te gebruiken. Ons lid Leo Spanjers die veel aan genealogie gedaan heeft, gebruikt HAZA 21 ook als genealogieprogramma. In deze gegevens zitten ook familierelaties verscholen. Als bijvoorbeeld 2 naast elkaar gelegen percelen 2 verschillende namen hebben is de kans groot dat het familieleden van elkaar zijn. Maar ook is het goed om naar de achternamen van hun vrouwen te kijken.

Gezegd moet wel worden dat van de genealogen in Nederland meer dan de helft het programma Aldfaer gebruiken, omdat dit programma gratis is en velen het gebruiksvriendelijker vinden.

Verklaring van een nu bestaande naamgeving van wegen of gehuchten.

Bij een vraag van bewoners uit Stokkelen om informatie over Stokkelen en omgeving kwam de naam Plaetse ter sprake. Kakebeeke schrijft over de naam o.a. het volgende:

*De boeren woonden bijeen in kleine gehuchten, die we tegenwoordig **akkerdorpen** noemen. De boerderijen staan er op*

*hun erven rond een driehoekig plein, dat verschillende namen draagt: biest, opstal, heuvel, plaatse of dries. De naam plaatse komt hier het meest voor, ook heuvel horen we nog al eens en vooral ten oosten van Helmond spreekt men van opstal.*²⁰

Bij het zoeken op onze HAZA-kaart of we de specifieke kenmerken van zo'n plek op de kaart van 1832 terug konden vinden, zag ik wel duidelijk de contouren van een driehoekig plein terug met wegen die vanuit 3 hoekpunten vertrekken en 4 boerderijen rondom het plein, maar er was geen drenkkuil getekend. Voor de zekerheid toch maar even kijken op de oorspronkelijke minuutplan van 1832 en ja hoor als je goed keek was daarop met gering contrast toch wel een drenkkuil getekend. Dat was bij het 'overtekenen' in HAZA niet opgemerkt en diende aangepast te worden.

Plaatse met drenkkuil binnen Stokkelen in 1832

Een teken te meer dat je niet oplettend genoeg kunt zijn met het invoeren van alfa-numerieke gegevens maar ook met kleine landschapselementen uit de minuutplannen, zoals kleine vennen, (vis)vijvers, weilanden met laag gelegen waterplassen, overgangen van zandwegen naar zandpaden, zandpaden tussen 2 zandwegen, kleine bovenloopjes of zijloopjes van beken, etc.

Uitdiepen van geschiedenis van bijzondere personen en/of objecten

Uitgaande van de situatie in 1832 kunnen notarisakten een weg door de tijd banen, zowel terug als vooruit om een situatie op een ander tijdstip in beeld te brengen of een ontwikkeling van het landschap te kunnen volgen.

Binnen de werkgroep hebben we aan de hand van de kadaster kaart o.a de volgende objecten benoemd die interessante gegevens op zouden kunnen leveren

Dorp Eersel

- Teutenhuis (activiteiten van teuten)
- Heestert (geïsoleerde ligging van één oude boerderij in de heide)
- Boerderij Mij. van Welstand (eerste bewoners, verkrijging van percelen)
- Hertheuvelse hoof (eigendom Averbode/Postel)
- De Mosik (waarom zo lang een oud maar klein gehucht gebleven met 3 boerderijen op de grens met een groot heideveld)
- Schadewijk (oud akkerdorp waarvan we desondanks weinig weten)

Dorp Duizel

- Oude toren
- Landhuis van der Schriek met koetshuis Groenstraat 9

Dorp Steensel

- Oude toren
- Stevert (met doorwaadbare plaats op doorgaande weg en watermolen)

Als werkgroep verwachten we dat er dankbaar gebruik gemaakt wordt van de inmiddels gereed gekomen digitale kaart 1832.

Harrie Jenniskens

Bibliografie

17. *Grote Historische Atlas van Nederland, VII-XVI.*
18. *Bewoningssporen uit de Volle Middeleeuwen in het plangebied Boterbogten te Steensel, gemeente Eersel [Boek] / aut. Wesdorp Mara. - Amsterdam: VUHbs archeologie / Vrije Universiteit, 2014.*
19. *Het kaartboek van Averbode 1650-1680 [Boek] / aut. Ermen Eduard van. - Brussel: Algemeen Rijksarchief Brussel, 1997.*
20. *Cursus Prehistorie en geschiedenis van de omgeving Eindhoven [Boek] /aut. Kakebeeke A.D.. - Eindhoven: Gemeentearchief Eindhoven, 1975, blz. 34*

CHINEES-INDISCH-RESTAURANT

美華酒家

"MEI WAH"

5503 BK VELDHOVEN
Burg. v. Hoofflaan 83-89
Tel. 040-2534732
Fax. 040-2547073

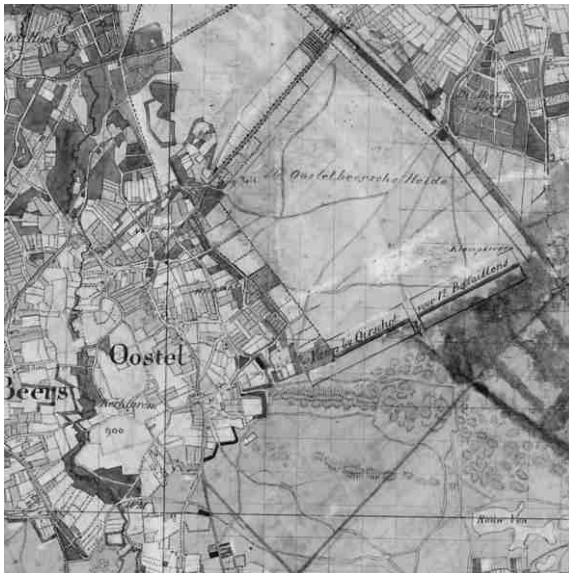

5615 AB EINDHOVEN
Leenderweg 86
Tel. 040-2117557

Dagelijks geopend van: 11.00-22.30 uur
Exclusieve accommodatie voor Uw:
partijen - familiediners - lunch of diner met
zakelijke relatie - personeelsavonden - etc.

CHOLERA IN KAMP BIJ OIRSCHOT 1832-1834

In de zomers van 1832, 1833 en 1834 verrees op de Oostelbeerse heide jaarlijks een ware stad gebouwd van linnen en heideplaggen. Het zijn de jaren waarin Willem I weigert zich neer te leggen bij de internationaal erkende rechten van de zelfstandige natiestaat België en de 'halve Belgen' wantrouwt, zoals hij de Brabanders ziet. Dat maakt dat Nederland zijn veldleger op volle sterkte gemobiliseerd houdt in Brabant, finaal ombouwt naar een leger bestaand uit manschappen dat voor zijn nummer opkomt en geoefend moet worden in het uitvoeren van manoeuvres op grote schaal op naar verwachting onbekend terrein.

Afb.1 Topografische Militaire Kaart midden 19de eeuw

Kamp bij Oirschot

De 3^e divisie Infanterie onder leiding van luitenant-generaal Meijer met zijn ongeveer 8.000 man en de reserve-divisie onder commando van luitenant-generaal Cort-Heijligers met 6.000 man krijgen daartoe ter beschikking een terrein dat gevormd wordt globaal door wat nu het COT-terrein Oirschot is. Om beurten zullen zij jaarlijks oefenen en lief en leed delen. Lief en leed dat

vastgelegd is in dagboeken, maar ook in statistieken. Aandacht hier voor het uitbreken van de cholera.

Inkwartiering en kampement

Als we het hebben over de jaren 1830-1839 spreken we over de zogeheten status quo-periode. Nederland en België bevinden zich in een aanhoudende patstelling en ons veldleger bewaakt de grens. Daartoe zijn manschappen door het jaar heen ingekwartierd bij burgers en eens per jaar wordt er grootschalig geoefend in en vanuit een veldkamp. Inkwartiering in Brabant vond plaats van 1830 tot 1839 en kampement in Oirschot in de jaren 1832-1834.

Uitbraak cholera

Kolere, klere, Aziatische buikloop, blauwe dood of cholera. Allemaal benamingen voor een ziekte die in de jaren '20 van de 19de eeuw voor het eerst in de Ganges-delta wordt geconstateerd en zich daarna, via handelsroutes en havensteden, over de wereld verspreidt. In het jaar 1832 komt de ziekte, ondanks quarantainemaatregelen, in Scheveningen in Nederland binnensluipen. Periodiek zou de ziekte in de gehele 19de eeuw epidemische vormen aannemen.

Tot Robert Koch in 1883 de bacterie vibrio cholerae ontmaskert, ontbreekt de juiste kennis over de oorzaak en daarmee over een effectieve aanpak. De bacterie kent een gemiddelde incubatietijd van zes uur tot circa twee dagen. Een minderheid van de besmette personen vertonen symptomen zoals misselijkheid, braken en diarree, waardoor uitdroging en shock dreigen. Velen komen te overlijden en de ziekte kan zich gemakkelijk verspreiden, zeker indien de hygiënische omstandigheden slecht zijn.

Al snel speelt deze nieuwe ziekte ook een rol in de levens van hen die betrokken zijn bij het conflict met België. In de zomer van 1832 breekt de ziekte uit in Kamp Oirschot, *"hetwelk in de eerste oogenblikken nog al eenige schrik veroorzaakte, hetzelve was ook reden, dat wij zoo veel te spoediger het kamp moesten verlaten"*. Aldus Johannes Ludovicus Kikkert, 2de luitenant bij het eerste bataljon van Noord-Hollandse schutterij derde afdeling, in zijn dagboek.

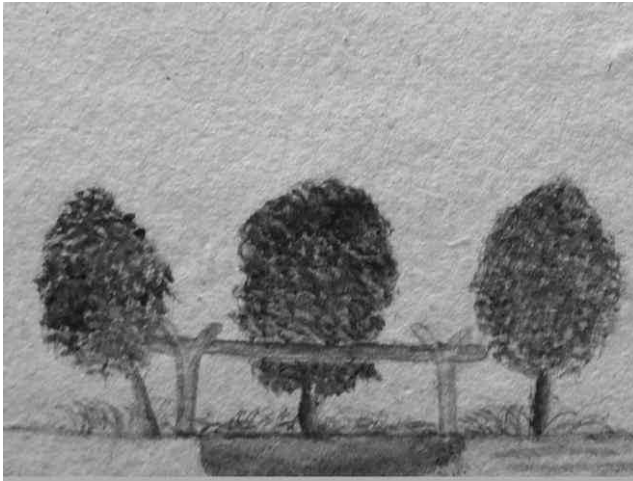
Op hetzelfde moment bevindt Cannegieter, kapitein bij de Friese mobiele schutterij, zich in het kamp. Het tentenkamp op de heide bij Oirschot heeft bij hen die in deze periode daar verblijven, geen al te beste naam wat betreft comfort en hygiëne. Vooral de linkervleugel staat slecht bekend. Daar zou het kamp lager gelegen en moerassig zijn. Men heeft er slechts oude vierkante tenten in plaats van de nieuwe ronde waar de (veelvuldige) regen niet in doordringt.

Bij de minste regen staat de grond dras en bij daaropvolgende zonneschijn komen *"allerlei onaangename dampen uit dezelve opreezen, welke de lugt als het ware verpestte en tot menigvuldige zieken aanleiding gaven, vooral toen in het laatst van Augustus de dagelijksche regen oorzaak was, dat de linkervleugel bijna het aanzien van eene zee had en de manschappen op het natte, van onderen verrotte stroo moesten slapen. Toen was het, dat de cholera ons met een bezoek kwam vereeren, toen was het, dat er onophoudelijk zieken naar het ambulans hospitaal werden getransporteerd; dog deze zieken waren meestal bewoonders van de linkervleugel."* En dat terwijl het weer koud, guur en regenachtig begint te worden.

De kampbewoners klagen over buikpijn en diarree *"hetgeen waarschijnlijk aan het water moest toegeschreeven worden, dog niemand maakte zich ongerust, maar toen eindelijk de cholera aanlandde en eenigen aangetast werden en sommigen haastig stierven, toen begon de diarrhee een meer schrikwekkende gedaante aan te nemen. Een officier der 13^e afdeeling verzekerde mij, dat hij bijna de balk niet durfde te bezoeken, uit vrees dat hij dan de droeve overtuiging zoude hebben van diarrhee te hebben en dan kon hij het denkbeeld niet van zich weeren van door de cholera te zijn aangetast."*

Een benadering die ervan uitgaat dat ziektes worden veroorzaakt door kwade dampen, is voor Cannegieter en zijn tijdgenoten niet vreemd. Het is ook zeer de vraag of cholera uitbrak in het kamp vanwege de genoemde natuurlijke omstandigheden. Immers: cholera staat in verband worden gezien met het gebruik van (vervuild) oppervlaktewater als drinkwater. Dat is de reden dat ze ziekte vooral heerst in de grote steden waar rioolwater vermengd raakt met drinkwater, waar grachtwater gedronken wordt terwijl de riolering daarop loost. Winning van grondwater en toepassing

van waterzuiveringsinstallaties zullen tegen het eind van de negentiende eeuw effectieve maatregelen blijken.

Afb.2 De 'Balk' in een 18de eeuwse veldkamp

Slechte weersomstandigheden, zoals niet optimale hygiënische condities en dicht opeengepakt samenleven van een groot aantal manschappen uit alle windrichtingen en plekken van herkomst, zijn zeker niet bevorderlijk geweest. In kamp Oirschot werd drinkwater wel opgepompt, werd het afval op afstand daarvan begraven en menselijke uitwerpselen eveneens ver van het drinkwater ingezameld in secreten.

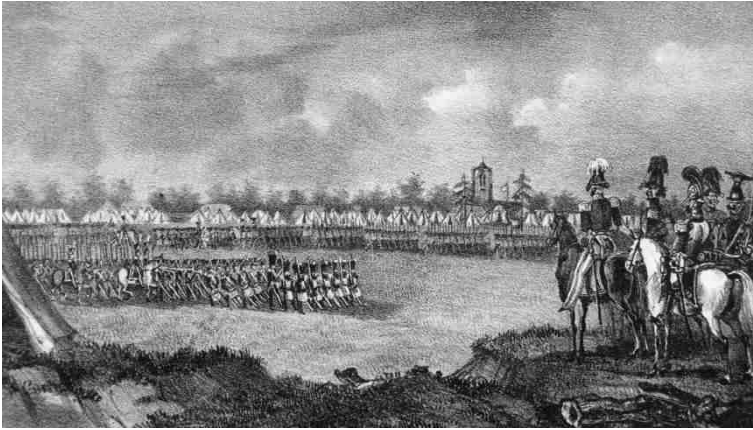
Maatregelen

Begin 1832 wordt gesignaleerd dat de Aziatische buikloop heerst in België en Frankrijk. Provinciaal besluit men te surveilleren langs de wegen van en naar de vestingen Nijmegen, Breda, Den Bosch en Bergen op Zoom met de opdracht besmette personen niet toe te laten. De opperbevelhebber van het leger geeft last tot het weren van misbruik van sterke drank onder de troepen "*als hetgeen den voortgang van den Aziatischen braakloop zeer kan bevorderen.*" Lokale bestuurders worden verzocht dit te steunen. Geneeskundigen gaan de ziekte 'in loco' bestuderen in Hamburg en Berlijn. Zij komen met adviezen als het reinigen van straten, het onderhouden van de zuiverheid van de lucht in publieke

gebouwen, toezien op de deugdzaamheid van drinkwater en voedsel, het verschaffen van arbeid aan 'behoeftege lediggangers', het voorzien in 'deksel en voedsel' voor behoeftigen en het tegengaan van opeengehoopt bijeen wonen van mensen van de geringste klasse in bekrompen en morsige verblijven. Dat zullen grotendeels voornemens gebleven zijn. Al snel raken besmette of verdachte plaatsen als zodanig bekend en worden daaruit aankomende personen en goederen in quarantaine geplaatst.

Op 1 september 1832 stuurt de Generale Staf aan militair onderintendanten bij de verschillende divisies van het leger 'Voorschriften ten opzichte van de voorlopige behandeling der Cholera zieken'. Daarin bepleit de legerleiding het bevorderen van zweten als heilzaam. Daartoe legt men *"de zieke dadelijk te bed, tusschen meerdere wolle dekens, en zoo deze niet genoegzaam voorhanden zijn gebruike men kleedingstukken of al wat tot dekking dienen kan. Men verwarme dadelijk het bed, door kruiken of flesschen, met warm water, of zakken met warme as, warm zand of haver, op verschillende plaatsen in het bed te liggen. Men geve warme dranken, camillen of vlier, thee of slechts ordinaire zwarte thee, en zoo zulks niet aanwezig is, enkel warm water wijders warme pappen, van brood of meel, aangemengt met mostert en azijn, op de maag, de buik, aan beenen en aan de voeten gelegd. Ook kunnen wrijvingen (zonder de zieke te ontbloten) over het geheele lichaam met wolle lappen gedoopt in warme brandewijn, jenever of azijn, wat men hiervan het spoedigst bij de hand heeft, gedaan worden. Hiermede aanhouden voortgaande zal men de komst van den dokter afwachten, die immer en in allen geval, ten spoedigste moet geroepen worden."*

Van overheidswege worden er allerlei bepalingen uitgevaardigd met als doel de ziekte zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Met niet al te veel succes. Zo vaardigt de Brabantse gouverneur Van den Bogaerde van ter Brugge een verbod uit op het consumeren van onrijp fruit. Gewaarschuwd wordt in het bijzonder voor groen geplukte of onrijpe kruisbessen. Overtreding van het verbod wordt bestraft met een boete. In dezelfde categorie van curieuze middelen valt bijvoorbeeld het zuiveren van de bedorven lucht met teertonnen.

Afb.3 Tekening G.M. Heaton van Kamp Oirschot op het moment van uitreiken van het metalen kruis aan de deelnemers van de Tiendaagse veldtocht.

Halverwege september 1832 verzoekt de luitenant-generaal die het commando voert over de 3de divisie, de burgemeester van Oirschot om de lokale school in te richten voor cholera-kranken en die ter beschikking te stellen aan de officieren van gezondheid. Een dag later wordt meegedeeld dat men zich genoodzaakt ziet zieken uit het kamp over te plaatsen. Wellicht ter geruststelling wordt daarbij de verzekering gegeven dat zij geheel hersteld zijn en al naar hun korpsen zouden zijn teruggekeerd als ongunstige weer hen dat niet belet zou hebben.

Intussen zijn in gemeenten cholera-hospitalen ingericht. Zo ook in Oirschot en wel in de hoofdschool. Als begin 1833 het gevaar is geweken, mag daar de oorspronkelijke bestemming weer aan worden teruggegeven. Wel is het verzoek de benodigdheden in het lokaal of elders in bewaring te geven voor het geval dat. Dan al zijn in de meeste plattelandsgemeenten civiele inrichtingen voor het verplegen van cholera-ziekten aanwezig dan wel in voorbereiding. Omdat niet alle lijdende aan deze ziekte uit hun kantonement naar het hospitaal vervoerd kunnen worden, is het van belang dat zij ter plaatse kunnen worden behandeld en verpleegd. Dit tegen betaling van een billijke schadevergoeding aan de gemeentebesturen, zoals de luitenant-generaal van de 3de divisie aan de commandant van het kamp in Oirschot op 27 augustus 1832 laat weten.

Aantal sterfgevallen in het kamp

De indruk zou kunnen ontstaan dat in het kamp de (militaire) bewoners met bosjes vielen. De vraag rijst om hoeveel, min of meer objectief vaststelbare, sterfgevallen het gaat. Het kampement op de Oostelbeerse heide staat dan bekend als het 'kamp bij Oirschot', maar het lag op het grondgebied van de gemeente Oostelbeers.

Daarom is gekeken naar de sterfgevallen die zijn geregistreerd bij de burgerlijke stand van beide gemeenten.

Registratie sterfte in gemeente Oirschot

In Oirschot varieert in de periode 1830-1839 het jaarlijks aantal sterfgevallen nog al sterk: van 135 in 1831 tot 59 in 1839. Daarvan is slechts in 16 gevallen sprake van een militair. Er is oversterfte in de jaren 1831-1834.

Uitzonderlijk lijkt op het eerste oog vooral de sterfte onder de burgerbevolking. Vooral die van 1831, met een oversterfte van 40% boven het gemiddelde in de genoemde periode, is stevig. Onder de burgers vallen tientallen extra doden, onder de militairen verblijvend in Oirschot een handvol. Terzijde zij opgemerkt dat het - om een juiste uitspraak te doen - nodig is om het aantal sterfgevallen te relateren aan de omvang van de risicogroep. Bij burgers zal die door de jaren heen goed vergelijkbaar zijn, het aantal militairen in Oirschot daarentegen kan van jaar op jaar, maar vooral binnen het jaar, sterk gewisseld hebben. Bij het trekken van conclusies wordt hier rekening mee gehouden.

	militair	totaal
1830	0	81
1831	6	135
1832	2	107
1833	3	116
1834	1	110
1835	1	87
1836	0	92
1837	1	87
1838	2	90
1839	0	59

Volgens het jaarverslag van de gouverneur zouden er in 1831 veel kwaadaardige ziekten met dodelijke afloop geheerst hebben. De Provinciale geneeskundige commissie brengt daarover een breedvoerig betoog in. Denk daarbij aan tyfus, pokken, 'kwaadaardige en vermomde moeraskoortsen' en ontstekingen van de borstholten. Dat zal ook de oversterfte van (ingekwartierde) militairen in 1831 verklaren, ook al hebben we hier te maken met een jonge, bovengemiddeld gezonde en, naar verwachting, redelijk tot goed gevoede groep mensen. Volgens het breedvoerig betoog van de provinciale geneeskundige commissie zou pokken eerst onder militairen ontstaan zijn en tyfus gerelateerd zijn aan de veldtocht in Rusland. *"Dat de geheerst hebbende koortsen, reeds bij de eerste, tweede of derde aanval dodelijk werden of wel tot een koortsziekte met zenuwaandoeningen vergezeld overgingen onder de vorm van een doorgaande afgaande koorts welke echter een vermomde tussenpozende bleek te zijn en bij de meeste vergezeld ging van een ondragelijke angst en beklemming in de hartkolk gepaard van een roodachtige uitslag over het gehele lichaam welke twee verschijnselen bij de Aziatische braakloop veelvuldig zijn waargenomen, doch die bij het afgaan van de koorts verminderden en zelfs voor de behandeling tegen de koorts geheel weken; zijnde het deze ziekte die verreweg de meeste slachtoffers gemaakt heeft."* Onder de oorzaken voor die ziekte, noemt de geneeskundige commissie op: *"1. Het slechte voedsel, hetwelk den landsman gebruikte, als het beter voedende aan de bij hem gehuisveste militairen toegedeeld hebbende, en zich zelve, ook om de duurte der levensmiddelen, met minder goede spijzen hebbende beholpen, 2. De door de inkwartiering vermeerderde ophoping van vele mensen in bekrompen woningen, 3. Gebrek aan tijdige hulp in vele plaatsen daar ook onderscheidene civiele geneesheren tijdelijk tot de militaire geneeskundige dienst zijn overgegaan, doch meer voornamelijk, 4. De zachte winters van de vorige jaren en de veelal vochtige gesteldheid van de dampkring vermeerderd door de uitdampingen en door de zomerhitte opgehaalde uitvloeisels der doorweekte gronden bij stilstaande wateren, waarbij nog komt de mindere stormwinden en onweersvlagen tengevolge waarvan de schadelijke stoffen in den dampkring opgeheven niet genoegzaam verspreid zijn."*

De heersende koortsziekten zijn voor de gouverneur van Brabant reden om eind juli de burgemeesters aan te schrijven om inlichtingen in te winnen bij geneesheren en bij toename of onverhoopte sterftegevallen dit aan hem te berichten.

Zo laat Willem Guljé, medisch en chirurgisch arts in Oirschot, medio september 1831 de burgemeester weten, dat een ziekte die dan al paar weken heerst in Oirschot en omstreken epidemische vormen heeft. Ze is boosaardig van karakter met tussenpozen van koorts (febris intermittens perniciososa) en gaat vergezeld van delirium en slaapzucht. Kina in hoge dosis zou de ziekte direct doen wijken. *"Er bestaat geen twijfel of deze ziekte wordt voortgebracht, door dezelve algemeene admospherische gesteldheid, die in den geheelen loop van dit jaar zo buitengewoon veele tusschenposende koortsen heeft doen ontstaan, maar thans door eene toevallige onbekende oorzaak gewijzigd is."*

Registratie sterfte in gemeente Oostelbeers

In Oostelbeers is er in de jaren 1831-1839 sprake van 23 sterftegevallen die direct betrekking hebben op militairen. Daarvan overlijden er negen in kantonnement (inkwartiering), waaronder vier kinderen; en 14 in het kamp, waarvan een vrouw. In het kamp zijn daarmee in totaal 13 militairen overleden.

	kamp		kantonnement	
	man	vrouw	man	kind
1831			2	2
1832	5		1	
1833	4			
1834	4	1		1
1835				
1836			1	
1837				1
1838			1	
1839				
Totaal	13	1	5	4

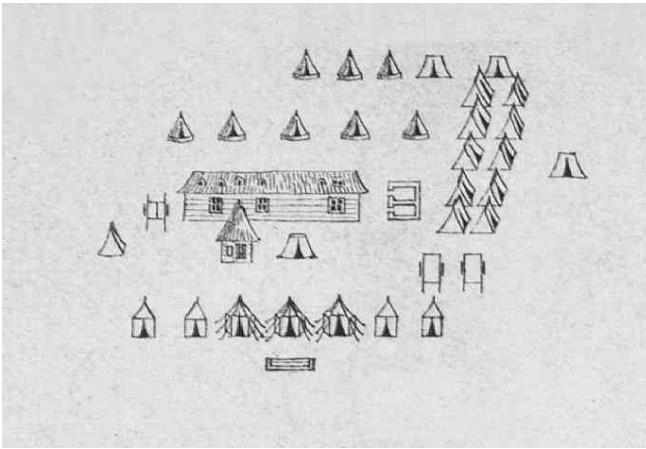
De eerste die in de Beerzen geregistreerd staat als gestorven in het kamp bij Oirschot, is Fokke Visser, 39 jaar oud, overleden 26 juni 1832. Hij was schutter bij de eerste afdeling van het eerste bataljon Vriesche Schutterij.

Exact een maand later volgt Jacob Thomas geboren 'op' de Helder in dienst als flanker bij 17de afdeling infanterie. Dan volgen drie schutters van het tweede bataljon van de mobiele schutterij van Utrecht; op 30 en 31 augustus en op 3 september. Interessant zijn de in het sterfteregister ingeschreven vonnissen van overlijden in het kamp op 1 respectievelijk 3 september 1832 van Albert Willems (1791) en Glacitus Schonenberger (1780), beide hospitaal-soldaten.

Nu wordt doodsoorzaak niet geregistreerd in deze tijd. Maar geen nood. In kranten verschijnen zeer frequent berichten over overlijdens en genezingen. Op 14 september 1832 geeft de Groningse Courant een in Den Bosch afgegeven bericht van 9 september weer, waarin staat: "*Tijdens de troepen van de 3de divisie te Oirschot zijn gekampeerd geweest, heeft zich de cholera onder dezelve vertoond, doch in eene geringe mate. Het aantal der overledenen gaat dat van vijf niet te boven, en tot dus verre is de kwaal niet verder verbreid.*" Dat komt aardig overeen met de genoemde gegevens uit de bevolkingsstatistieken van de gemeenten Oirschot en Oostelbeers.

In 1833 en 1834 lijkt het weer raak met elk jaar vier doden. In 1834 bemoeit de medische staf van het kamp zich met het doen van aangifte van sterfte. Op 23 juni doet apotheker Louis Salomon Jacobson aangifte van overlijden van tamboer Lambertus Arends. Op 3 augustus doen de hospitaal-soldaten bij de ambulance Conradus Smit en Joan Gottfried Kohsack aangifte van overlijden van geweermaker Renier Follenaar. Op 17 augustus melden zich twee bij de ambulance gedetacheerden om het overlijden van een schutter van de 1ste batterij, tweede afdeling Vriesche Schutterij te laten registreren. Op 30 augustus hetzelfde verhaal, nu gaat het om korporaal Broeren Aarts van de 17de afdeling infanterie.

Onduidelijk is of in 1833 en 1834 er opnieuw sprake is van sterfgevallen als gevolg van cholera. Evengoed kan er sprake geweest zijn (eveneens) van een andere ziekte, maar cholera heerste wel en is dus een goede kandidaat ter verklaring. Hoe dan ook kan onderbouwd worden dat alles bij elkaar genomen er in drie jaar tijd minimaal 5 en maximaal 15 sterfgevallen van cholera zijn geweest in het kamp bij Oirschot.

Afb.4 Uitsnede kaart G.M. Heaton 1832 met ambulance (ziekenzaal, kookgaten, geneesmiddelenmagazijn en tenten van wacht, officieren van gezondheid, apotheker en chirurgijn-majoor)

Het moge daarmee duidelijk zijn dat het kampeven niet voor iedereen als verkeren in de gezonde buitenlucht werd beleefd. Ook buiten het kamp was men allesbehalve veilig: zowel onder de burgerbevolking als onder de militairen vielen doden. Diarree, ontlasting en braaksel zullen op plaatsen waar veel mensen op niet altijd even hygiënische wijze samen verblijven hun besmettende uitwerking niet gemist hebben.

Tot slot

Cholera is een ziekte nauw gerelateerd aan een slechte watervoorziening, iets waar Brabant met zijn putwater gefilterd door lagen van zand vrijwel van gevrijwaard was. Hoewel berichtgeving hierover ontbreekt, moet gevreesd worden dat ook van verlof terugkerende of door Brabant zwervende ingekwartierde militairen wel eens een stevige bijdrage kunnen hebben geleverd te in de verspreiding van de ziekte over Brabant. Daar komt nog eens bij dat door de inkwartiering van tienduizenden extra mensen in Brabant het totaal aantal mensen in onze streek toenam en daarmee evenredig de behoefte aan voedsel. Veelal gaat het dan om (periodiek) meerdere militairen per adres. Dat gaf, door de vergoeding, verlichting van het inkomen. Aan de vraag naar voedsel zal de Brabander, en in het bijzonder de Kempenaar, niet altijd even gemakkelijk hebben

kunnen voldoen. De boerenbedrijven op de hoge schrale zandgronden waren tot en met de eerste helft van de 19de eeuw nog grotendeels zelfverzorgend en het geproduceerde voedsel werd gebruikt door mens en dier. Een en ander zal verstoring hebben gewerkt op het levensonderhoud in die zin dat, eenmaal de eigen voorraad verteerd, levensmiddelen (relatief duur) aangekocht moesten worden.

In dit licht moet ook bezien worden het schrijven in december 1831 van de burgemeester van Oostelbeers aan de gouverneur van de Koning in Noord-Brabant en de commissaris van het district Oirschot waar deze zijn vrees uitspreekt van de gevolgen van de te zwaar ervaren inkwartiering tot in de meest verre gehuchten als Westelbeers waar dan onlangs nog een hele compagnie verbleef en vervolgens een detachement van 60 man. Men kent slechts kleine boeren met 7 of 8 kleine runderen "*daar bij 5, 7 of meer klijne kinderen, gekleed met wijnige klederen - wat moet daar van toch de gevolgen zijn*". Rond Kerstmis is men gewoonlijk door de voorraad van het belangrijkste voedsel, de aardappel, heen. Vervolgens is men toegewezen op het mindere voedsel. De heersende ziekten, gevoegd bij kou en een huis vol militairen, maakt dat veel mensen en kinderen gebrek aan voedsel zullen hebben en zullen sterven.

Al met al lijkt het bepaald niet terecht het kampleven in Oostelbeers als uitzonderlijk ongezond te betitelen. Eerder verdient aandacht de invloed van inkwartiering op de gezondheid en levenskansen van de Brabander. Nader, breder en meeromvattend, onderzoek zou licht kunnen werpen op dit onderwerp.

Bart Beex

Voor wie verder wil lezen:

- Brolsma, U. Een slagje hier en daar. De Tsindeiske Fjildtocht fan Hessel Brolsma.
- Cannegieter, H. (2009), De Tiendaagsche Veldtogt. Journaal van de voetreis naar België 1830-1832.
- Kikkert, J. (1980), Bericht van de Tiendaagse Veldtocht. België en Noord-Brabant in de frontlijn 1830-1834.

1940-45 IN STEENSEL: SPANNENDE TIJDEN

Koos Meurs-Van den Broek (*Steensel 1916 -) over de oorlogsjaren

Kempenmuseum De Acht Zaligheden besteedde vorig najaar in de tentoonstelling "Eersel 70 jaar bevrijd" aandacht aan de oorlogsjaren en de bevrijding van onze streek. Daarbij werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van voorwerpen uit die bevrijdingsdagen. Een uitvoeriger herinnering aan die tijd in Steensel kregen we van Leny Schulte en de Werkgroep Stinsels Archief.

De 98-jarige geboren en getogen Steenselse Koos Meurs weet nog goed hoe ze het begin van de oorlog meemaakte. "Het was Pinksteren. We waren aan het melken in een weiland aan de andere kant van de Run. Daar zagen we Duitse soldaten komen aansjokken vanuit Riethoven. Ze waren helemaal uitgeput. Toen we thuiskwamen wemelde het daar ook van de soldaten die van elders waren gekomen. De schuurdeuren stonden open, en ze namen onze fietsen mee. Diezelfde dag, in de namiddag, kwam opnieuw een stel soldaten van achter ons huis binnen. Ze wilden eieren en brood, en we durfden geen nee te zeggen. Ze klutsten die eieren, dat hadden we nog nooit gezien. Nadat ze gegeten hadden waren ze weer weg. De volgende dag wilden we naar de mis, maar we moesten weer terug naar huis. Het kerkgebouw was gevorderd door de Duitsers en ingericht als hospitaal. Enkele dagen later kregen we de kerk weer terug, helemaal smerig, en de kussens zaten vol bloed." Koos herinnert zich dat zaterdag voor Pinksteren Piet van Keulen mutserdmijten aan het maken was van houtafval, in het bos waar nu de blokhut staat. Daar vielen opeens een stel parachutisten naar beneden. Koos: "Hij was zo verschrikkelijk bang dat hij hier thuis niets van vertelde. Later vroegen ze mensen zich af wat die lichtjes waren die ze 's nachts zagen." Ze gaat verder: "Toen de oorlog begon was paterke Jansen, van de abdij van Postel, tijdelijk assistent van de pastoor, want met de feestdagen waren er altijd extra missen, en werd er ook meer gebiecht. Maar hij is de hele oorlog op de pastorie gebleven, want hij kon niet meer terug."

Zijn aanwezigheid bleek een zegen voor veel onderduikers. Samen met anderen maakte hij deel uit van een verzetsgroep die

opereerde vanuit café De Ster. "Wij wisten wel van die verzetsgroep, want ook wij hebben veel onderduikers gehad", vertelt Koos Meurs. "Meestal kwamen die uit Zeeland, want Jaap Kloosterman (politieagent en partizaan) had daar contacten met een kapelaan. Hij hielp jongens die eigenlijk naar Duitsland moesten om te werken. Wij gaven ze te eten, maar ze sliepen bij de boerderij van Bierens. Hoe ze hier kwamen en waar ze daarna naartoe gingen, dat wisten we niet. Ik geloof dat er veel in Vesseem, zo'n beetje achteraf, terechtkwamen."

De Steenselse mensen hadden volgens Koos altijd goed te eten. "De boeren hadden genoeg. Als er gedorst was mochten we een deel van het koren houden voor eigen gebruik. Er kwamen controleurs, maar dat waren Nederlanders, en die knepen vaak een oogje dicht. De rest moest ingeleverd worden, maar je kreeg ervoor betaald. Als een varken geslacht werd moest een vergunning worden aangevraagd. Ook dan mocht je een deel zelf houden, al naargelang het gezin groot was. Andere dingen waren op de bon. In de oorlog zat er iemand bij De Ster die bonnen uitgaf." Ze weet nog dat een Duits vliegtuig neerstortte in 1941. "De zoon van een van de gesneuvelde Duitsers is twee keer in Steensel komen kijken naar de plaats waar zijn vader gesneuveld is. Eerst als student, en later In 1986 als dokter. Hij nam wat grassprietjes van de plek mee voor zijn zus."

"Steensel is er in de oorlog goed vanaf gekomen", constateert Koos Meurs. "Weinig gevecht, maar Duitsers die marcheerden en liedjes zongen." Ze lacht als ze opmerkt: "De Duitsers wilden over Het Kanaal naar Engeland. Maar bij het kanaal in 'Bels' hadden ze al veel tegenstand."

"Vanuit de Luikerweg in Valkenswaard trokken de geallieerden in 1944 op", vervolgt Koos. "De kogels vlogen over ons heen toen ze schoten op de Duitsers die waren verschanst tussen Steensel en Knegsel, daar waar nu het voetbalveld is. We moesten in sloten gaan liggen. Gevangengenomen Duitsers werden overgebracht naar een kamp op de Stevert. Daar legden die krijgsgevangenen tuintjes aan." En ietwat ironisch: "Ze zaten mooi te wonen!"

"Na de bevrijding werd er nog veel gevochten in Arnhem", zegt Koos. "Toen kregen we in Eersel en Steensel veel evacués vanuit Elst, Lent en Bommel. Daar kregen we een vergoeding voor. Dat geld moesten we ophalen in De Ster." Niet alleen evacués, ook Engelse soldaten moesten bij hen worden ondergebracht. "Die lagen overal verspreid over het erf. Op 'n gegeven moment, van 24 op 25 september 1944, stonden de schuur en de stal opeens door een ongeluk van hen in brand. Toen hebben die soldaten het hele huis leeggemaakt omdat ze bang waren dat dit ook in de brand zou gaan. Alles werd bij Willeke Smets binnengezet. Ons moeder werd door het opkamerraam naar buiten gedragen en heeft ook de hele tijd bij Smets gezeten. De soldaten zijn overal in de buurt voor bluswater naar de waterputten gegaan. Het huis is gelukkig gespaard gebleven."

Koos Meurs / Werkgroep Stinsels Archief en Leny Schulte.

Bij inleveren van
deze bon krijgt u
een Kerastase
ritueel t.w.v.
€15.00 voor €7.00.
Heeft u vragen?
Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

VAN DE BOEKENPLANK

Frans Hoppenbrouwers, Bloemrijk, 100 Kempische planten met een verhaal. 208 pag. Met tekeningen in zwart-wit van Roos Wijnants. ISBN 90-77747-02-8.

Het is geen puur wetenschappelijk betoog over de plant op zich, geen beschrijving van de plant met alleen botanische gegevens. Maar vooral informatie over rituelen, over folklore, legenden en sagen, magische verhalen en volksgeloof. Wie al veel kennis over de flora beschikt, kan in dit werk over planten en kruiden die in de Kempen voorkomen, allerlei bijzonderheden lezen zoals Hoppenbrouwers zelf schrijft: "De sage vertelt dat de stinkende gouwe ontstond uit het sap van de slangenkop, toen Christus die verpletterde. Dat giftige bloed is het sap van de stinkende gouwe geworden." Veel plezier met dit leerzame boek. Nu voor de prijs van € 2.00.

JAMMER, ONZE BOEKHANDEL VERDWIJNT . . .

Het "In Memoriam" van Frits Nagel in de Hint van 14 juli 2015 heeft ook de leden van onze Studiekring diep getroffen. Christ van den Acker kan zijn boekwinkel niet overdoen aan een nieuwe liefhebber en moet de enige echte boekwinkel sluiten voor Eersel en de verre omtrek van de Acht Zaligheden. Dit gaat gebeuren nadat iedereen nog heeft kunnen profiteren van de uitverkoop

van ook de velerlei boeken die betrekking hebben op onze streek of geschreven zijn door Kempenaren zoals Harrie Hoppenbrouwers met zijn romans, zijn natuurwerken en zijn gedichten.

Wat weinigen weten is de wijze waarop de samensteller van de Boekenplank al heel veel jaren heeft mogen profiteren van de welwillendheid van Christ. Ik kreeg advies wat er zoal verschenen was op heemkundig boekengebied, mocht de boeken mee naar huis nemen en na lezing om niet weer terugbezorgen.

Christ, een welgemeend dankjewel. Het ga je straks nog vele jaren goed.

"Binnenkort is dat alles verleden tijd. Ons, berooide Eerselnaren, rest alleen de herinnering", schrijft F. Nagel.

Ik durf te zeggen: "Ons, berooide Kempenaren, rest straks alleen de herinnering aan de echte boekwinkel van Christ van den Acker".

Kees Cornelissen en redactie van De Rosdoek

De boeken die besproken worden in
de boekenplank zijn verkrijgbaar bij

De Boekenlegger

Ook voor uw buitenlandse bestellingen bent u
bij ons van harte welkom

Nieuwstraat 28A 5521 CC Eersel

Tel.: 0497-512551 Fax.: 0497-513179

www.de-boekenlegger.nl info@de-boekenlegger.nl

RSZK

voor
elkaar.

De RSZK heeft een uitgebreid aanbod aan diensten waarmee we u kunnen ondersteunen bij hulp en zorg aan huis. Kijk voor meer informatie op de website of bel met het transferbureau.

Zelfstandig en vitaal
thuis blijven wonen!

www.rszk.nl - transferbureau (0497) 33 17 63

MARKHORST B.V.

Elektrotechniek • Beveiligingstechniek
Communicatietechniek

www.markhorstelektro.nl